

Bijlage 3 Notitie parkeernormen Tilburg 2003

1 Inleiding

Bij de ontwikkeling van bouwplannen moet er rekening mee gehouden worden dat de bereikbaarheid gewaarborgd blijft. Dat betekent onder andere dat er door de initiatiefnemer voldoende parkeerplaatsen gerealiseerd moeten worden. Men moet voldaan aan *minimumnormen*, zodat parkeerproblemen niet worden afgewenteld op de openbare ruimte.

Parkeernormen kunnen ook worden gebruikt om een te sterke groei van de automobilititeit tegen te gaan. Omdat voorkomen moet worden dat een overmaat aan parkeerplaatsen een ongewenste verkeersaantrekkende werking heeft, wordt er dan een *maximum* gesteld aan het aantal te realiseren parkeerplaatsen.

Ook Tilburg hanteert sinds jaar en dag eigen parkeernormen die regelmatig worden aangepast aan ontwikkelingen en gewijzigde inzichten. De laatste 20 jaar zijn de normen echter niet meer bestuurlijk vastgesteld. Er bestaat echter wel behoefte aan bestuurlijk vastgestelde parkeernormen.

Regelmatig actualisering is gewenst

Deze 'Notitie parkeernormen' is als bijlage opgenomen in het Tilburgs Verkeers- en Vervoersplan (TVVP) en wordt als zodanig de eerste keer door de Raad vastgesteld op 15 december 2004. Het is de bedoeling dat de notitie parkeernormen als afzonderlijke notitie regelmatig opnieuw door het College wordt vastgesteld. Dat gebeurt zodra gewijzigde inzichten om een aanpassing vragen van de gebieds-indeling of van de normering of indien er nuanceringen gewenst zijn. Een eerste lichte aanpassing (hier verwerkt) is van 30 maart 2004 (College, A07).

Feitelijke toepassing van de parkeernormen

Minimumnormen

De normen moeten in de meeste gevallen worden beschouwd als minimumnormen. Het is dus toegestaan meer parkeerplaatsen te realiseren. Voor de functie kantoren (paragraaf 4) is de parkeernorm een waarde waarvan 20 % naar boven mag worden afgeweken.

Uitstel realisatie vereiste aantal parkeerplaatsen

In overleg met de gemeente is het mogelijk dat een gedeelte van het vereiste aantal parkeerplaatsen niet meteen hoeft te worden gerealiseerd. In sommige situaties kan worden afgesproken dat slechts een gedeelte wordt uitgevoerd en dat voor het resterende deel de benodigde grond beschikbaar wordt gehouden voor een eventueel in de toekomst noodzakelijke uitbreiding.

Afwijkende normering is soms toegestaan

Het kan voorkomen dat de in deze notitie gegeven normen niet blijken te voldoen voor specifieke situaties. Dat is bijvoorbeeld mogelijk voor intensiveringsgebieden zoals stationsomgevingen (West, Reeshof en Berkel Enschoot), Westermarkt, Wagnerplein en Heijhoef. Daar is dan een beter op die situatie afgestemde normering noodzakelijk. Uitgangspunt moet zijn dat de afwijkende normering expliciet door het College wordt vastgesteld, bijvoorbeeld bij de vaststelling van de ruimtelijke onderbouwing.

Ook voor individuele situaties kunnen voortschrijdende of gewijzigde inzichten tussentijds aanleiding geven tot een andere normering. Steeds moet ervoor worden gezorgd dat er expliciete besluitvorming plaatsvindt over de toepassing van afwijkende normen.

Via de advisering over bouwplannen ("bouwplanoverleg") kan in veel gevallen deze beslissende rol worden vervuld.

Verdere uitwerking

Na vaststelling van de parkeernormen moeten er nog een aantal zaken worden uitgewerkt.

Zo dient nog beschreven te worden onder welke voorwaarden een initiatiefnemer toch een plan kan realiseren als niet het vereiste aantal parkeerplaatsen kan worden gerealiseerd. In sommige gevallen zal het mogelijk zijn om voor rekening van de initiatiefnemer in het openbare gebied extra parkeerplaatsen te realiseren. In andere gevallen kan gedacht worden aan een storting in het gemeentelijke parkeerfonds, waarmee het tekort kan worden afgekocht.

Criteria waaraan deze oplossingsrichtingen kunnen worden getoetst moeten nog verder worden uitgewerkt. Ze zijn als oplossingsrichting wel in het TVVP genoemd (zie nota 'Strategie', bijlage 5).

2 Uitgangspunt: parkeernormen op basis van kencijfers CROW

Bij de bepaling van het aantal te realiseren parkeerplaatsen spelen meerdere factoren een rol, zoals de aard en het specifieke karakter van de functie, de omvang ervan alsook de ligging en de ontsluiting van de betreffende locatie. Deze factoren zijn verwerkt in zogenaamde parkeernormen.

Parkeernormen geven aan hoeveel parkeerplaatsen er voor een bepaalde functie aanwezig moeten zijn.

Er kan onderscheid worden gemaakt in *parkeerkencijfers* en *parkeernormen*.

Het Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in de Grond-, Water- en Wegenbouw en de Verkeerstechniek (CROW) heeft *parkeerkencijfers* verzameld. Deze cijfers zijn opgenomen in het handboek ASVV 1996 ('Aanbevelingen voor verkeersvoorzieningen binnen de bebouwde kom 1996').

De parkeerkencijfers worden ontwikkeld als hulpmiddel voor ontwerpers om globaal uit te rekenen hoeveel parkeerplaatsen er bij een bepaalde voorziening nodig zijn. Dat het daarbij om een orde van grootte gaat, blijkt onder andere uit het feit dat de meeste kencijfers een bandbreedte hebben. Kencijfers geven een gemiddeld op de praktijk gebaseerd beeld van de situatie zoals deze bij onderzoek is aangetroffen in concrete situaties.

Een actualisatie van de CROW-parkeerkencijfers uit 1996 was nodig in verband met

- de toename van het gemiddeld autobezit
- het toegenomen autogebruik
- de verruiming van winkelopeningstijden
- bezoek binnenstad in de avonden

De actualisatie van de kencijfers is opgenomen in de medio 2003 verschenen publicatie (nr. 182) van het CROW "Parkeerkencijfers-Basis voor parkeernormering". De nieuwe kencijfers worden ook overgenomen in de 2004 te verschijnen nieuwe handboek ASVV 2004.

Parkeernormen geven aan hoeveel parkeerplaatsen er volgens de gemeente in een concrete situatie gerealiseerd moeten worden.

Uitgangspunt

De gemeente Tilburg hanteert voor naar normen de geactualiseerde parkeerkencijfers van het CROW als leidraad. Dat wil zeggen dat zij zich aansluit bij betreffende parkeerkencijfers, tenzij er vanwege specifieke lokale omstandigheden goede argumenten zijn om voor een andere waarde te kiezen.

Opbouw parkeerkencijfers van CROW

De vraag naar parkeerplaatsen wordt, behalve door aard en omvang van een functie, in belangrijke mate bepaald door de locatie van de functie en het aanbod en de kwaliteit van alternatieve vervoerwijzen. Zo is onder andere de stedelijkheidsgraad van de gemeente als geheel van invloed op het aanbod en de kwaliteit van alternatieve vervoerwijzen, de autoafhankelijkheid en dus de hoogte van de parkeerkencijfers.

Functies in het centrum van een stad hebben een lagere parkeervraag dan functies van dezelfde aard elders in de stad. Dit komt o.a. door het aanbod en de kwaliteit van andere vervoerswijzen, zoals het openbaar vervoer. Hierdoor komen minder gebruikers van een functie met de auto. Ook is het zo dat in het centrum de functies die belangrijk zijn voor de bewoners (winkels, scholen enz.) binnen handbereik liggen, zodat de autoafhankelijkheid er doorgaans lager is dan op andere locaties.

Dit gegeven is voor het CROW aanleiding geweest om bij de ontwikkeling van de nieuwe parkeerkencijfers rekening te houden met de stedelijkheidsgraad van een plaats/gemeente en daarbinnen vervolgens onderscheid te maken in "stedelijke zones".

Het CROW onderscheidt volgens de systematiek van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) vijf stedelijkheidsgraden aflopend van "zeer sterk stedelijk" tot "niet stedelijk".

Binnen elke stedelijkheidsklasse wordt door het CROW onderscheid gemaakt in:

- centrum,
- schil/overloopgebied en
- rest bebouwde kom.

3 Invulling parkeernormen voor Tilburg

Volgens de CBS-indeling valt de hele gemeente Tilburg in de stedelijkheidsklasse "zeer sterk stedelijk". Om recht te doen aan de specifieke situatie van de kernen Udenhout en Berkel-Enschot is er in deze notitie voor gekozen om deze twee kernen en ook het buitengebied in te delen in de laagste stedelijkheidsklasse: "niet stedelijk gebied".

Bij de invulling van de parkeernormen voor Tilburg worden ten aanzien van de onderverdeling naar stedelijkheidsgraad het volgende uitgangspunt gehanteerd:

- bebouwde kom van Tilburg: klasse "zeer sterk stedelijk";
- gehele buitengebied en de kernen Berkel-Enschot en Udenhout: klasse "niet stedelijk".

Ten aanzien van de onderverdeling in stedelijk zones is het uitgangspunt:

- centrum van Tilburg (zone A);
- rest Oude Stad (het gebied dat is gelegen tussen de Ringbanen exclusief het Centrum) met bovendien de buiten de Ringbanen gelegen woonbuurten Armhoef, Jeruzalem en Broekhoven Zuid ¹⁾ alsmede de ruimtelijke knooppunten Kempenbaan en 't Laar ²⁾ (zone B);
- Het overige gebied van de klasse "zeer sterk stedelijk" (zone C).

Het gebied van de klasse "niet stedelijk" (buitengebied, Berkel-Enschot en Udenhout) is niet verder onderverdeeld en wordt aangeduid als zone D.

¹⁾ De woonbuurten Armhoef, Jeruzalem en Broekhoven Zuid zijn vooroorlogse woonbuurten die sterke overeenkomsten vertonen met de buurten die binnen de Ringbanen zijn gelegen. Broekhoven Zuid is de woonbuurt die is gelegen tussen Broekhovenseweg en Prof. Van Buchemlaan.

²⁾ "Ruimtelijke knooppunten" zijn de in de Ruimtelijke Structuurvisie Tilburg 2020 genoemde verdichtingslocaties. Het betreft de nieuwe knooppunten Kempenbaan en 't Laar waar sprake zal zijn van een sterke intensivering met menging van functies. Het worden tevens knooppunten van openbaar vervoer met als gevolg dat de parkeernorm er lager kan zijn dan op andere locaties buiten de Ringbanen.

Met het onderscheid in zones A tot en met D wordt afgestapt van het onderscheid in woon- en werkmilieus zoals deze worden onderscheiden in de Woonvisie 2002 en de Ruimtelijke Structuurvisie Tilburg 2020. In de versie van deze notitie, die in het concept TVVP is opgenomen, was dat nog wel het geval. In de praktijk komt de onderverdeling in stedelijke zones echter sterk overeen met de verdeling in woon- en werkmilieus. Het komt er bij de huidige aanpak op neer dat de parkeernormering wordt afgestemd op de afstand van en de ligging ten opzichte van het centrum. Bij de oude benadering werd uitgegaan van het gewenste toekomstige profiel van een gebied.

De parkeernormen worden, op de wijze zoals in onderstaande matrix is aangegeven, ontleend aan de CROW-tabellen. De vier zones A tot en met D zijn ook aangeduid op de kaart (zie achteraan deze notitie).

	Centrum	Schil/overloop-gebied	Rest bebouwde kom
Zeer sterk stedelijk	Zone A: centrum van Tilburg	Zone B: Oude Stad (excl. centrum), Armhoef, Jeruzalem, Broekhoven Zuid + ruimtelijke knooppunten	Zone C: Resterend gedeelte van "zeer sterk stedelijk" gebied
Sterk stedelijk	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Matig stedelijk	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Weinig stedelijk	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Niet stedelijk	n.v.t.	Zone D: Udenhout, Berkel-Enschot, buitengebied	n.v.t.

De parkeerkencijfers (CROW) gaan voor de meeste functies uit van een bandbreedte. Daarmee wordt aangegeven dat de parkeerbehoefte ergens binnen die bandbreedte zal liggen. Voor de parkeernormen is per functie binnen de bandbreedte een waarde gekozen. Vaak is dat het gemiddelde van de boven- en de ondergrens, maar soms wordt voor de ondergrens van de bandbreedte gekozen. De belangrijkste keuzes worden in de volgende paragrafen steeds toegelicht.

In de volgende paragrafen worden de Tilburgse parkeernormen gepresenteerd voor achtereenvolgens:

- wonen (paragraaf 4);
- kantoren (paragraaf 5);
- winkels (paragraaf 6);
- overige bedrijven (paragraaf 7);
- onderwijsvoorzieningen (paragraaf 8);
- overige functies (paragraaf 9).

Vaak toch nog maatwerk nodig

In de tabellen staan de normen voor een veelheid van functies. Men dient er zich van bewust zijn dat de lijst met functies waarvoor een norm wordt gegeven niet uitputtend is. De diversiteit in denkbare functies is zeer groot en het is onmogelijk om overal een norm voor vast te stellen. In de praktijk zal voor veel situaties dus toch nog maatwerk geleverd moeten worden. De hier gepresenteerde cijfers kunnen daarbij dan als basis dienen.

Enkele voorbeelden die de beperkingen van de normentabellen illustreren:

- er worden geen normen gegeven voor minder voorkomende woonvormen, zoals het begeleid wonen van licht verstandelijk gehandicapten. Dit als voorbeeld van een woonvorm waarbij het autobezit en autogebruik laag is;
- bij de normering voor onderwijsfuncties is het niet mogelijk om alle functies die horen bij de ontwikkelingen rondom de Universiteit van Tilburg vooraf in een normentabel op te nemen (studentenhotel, Tias, E-learningcentrum);
- bij middelbaar beroepsonderwijs blijkt het autogebruik van studenten sterk afhankelijk te zijn van de bereikbaarheid per openbaar vervoer maar ook van de studierichting. Denk bijvoorbeeld aan het verschil tussen een technische opleiding (automonteur) en een opleiding in de gezondheidszorg;
- voor een basisschool met een uitgestrekt "voedingsgebied", hetgeen bijvoorbeeld bij speciaal onderwijs zal voorkomen, moet vaak een andere norm worden gehanteerd dan bij gewone basisscholen. Dat heeft te maken met het halen en brengen van kinderen, maar ook met het feit dat relatief veel ouders met de auto komen als ze een afspraak op school hebben (hulpouders enz.);
- bij een ruime omschrijving van een functiegroep, zoals "arts/maatschap/kruisgebouw/therapeut", "cultureel centrum/wijkgebouw", "dansstudio/sportschool", "museum/bibliotheek" (zie tabel 7) is het zeer gewenst dat de parkeernormen worden getoetst aan de hand van het concrete plan met bij behorende functies.

Definitie brutovloeroppervlak

Veel normen zijn gebaseerd op het brutovloeroppervlak (bvo) van het gebouw.

Het brutovloeroppervlak is de som van de buitenwerks en horizontaal gemeten oppervlakten van de inpandige vloeren - horizontale vlakken ter plaatse van trappen, hellingen en vides daaronder begrepen - voorzover de ruimten waarbinnen de vloeren zich bevinden een grotere inwendige hoogte hebben dan 1,5 meter.

4 Parkeernormen voor wonen

Uitgangspunt in het TVVP is dat een noodzakelijke begrenzing van het autoverkeer niet zal worden nagestreefd via het autobezit maar via het autogebruik. Voor het stallen van woningen betekent dit dat aan de parkeerbehoefte van bewoners zal worden voldaan met normen die aansluiten bij het groeiend autobezit, vooral door een toename van het aantal tweede auto's per huishouden.

Voor de woonfunctie is steeds gekozen voor de benedengrens van de CROW-bandbreedte. Dat heeft te maken met het feit dat deze benedengrens bij woningen over het algemeen reeds een flinke stijging inhoudt ten opzichte van de tot nu toe in Tilburg gehanteerde normen.

Voor het centrum van Tilburg (zone A) is de benedengrens met 0,1 extra verlaagd. Dat heeft te maken

met het feit dat het parkeren in dit gebied geheel gereguleerd is (betaald parkeren en vergunninghoudersparkeren). Er mag vanuit worden gegaan dat dit gegeven een extra beperking van het auto-bezit tot gevolg zal hebben. Bovendien kan bezoek in veel situaties gebruik maken van de aanwezige betaalde parkeerplaatsen en vergunninghoudersplaatsen (met gebruik van een bezoekerskaart).

Bij de kengetallen van het CROW wordt onderscheid gemaakt in "dure woningen", "gemiddeld dure woningen" en "goedkope woningen".

De gemeente Tilburg kiest niet voor een normering op basis van vage prijscategorieën maar gaat uit van het vloeroppervlak van de woningen. Daarbij wordt onderscheid gemaakt in 'gestapelde woningen' en 'niet gestapelde woningen'.

Tabel 1 Parkeernormering woningen

Deze normen betreffen het aantal parkeerplaatsen per wooneenheid.

Zone Type woning	A Centrum Tilburg	B Oude Stad (excl. centrum), Armhoef, Jeruzalem, Broekhoven Zuid + ruimtelijke knooppunten	C Rest Stad Tilburg	D Berkel-Enschot Udenhout + buitengebied
Gestapelde woning: groter dan 130 m ² bvo ¹⁾	1,2	1,5	1,7	1,7
Niet gestapelde woning: groter dan 160 m ² bvo ²⁾				
Gestapelde woning: tussen 90 en 130 m ² bvo	1,1	1,4	1,6	1,6
Niet gestapelde woning: tussen 110 en 160 m ² bvo				
Gestapelde woning: tussen 60 en 90 m ² bvo	1,0	1,2	1,3	1,3
Niet gestapelde woning: kleiner dan 110 m ² bvo				
Gestapelde woning: tussen 60 en 30 m ² bvo	0,6	0,6	0,6	0,6
Gestapelde woning: kleiner dan 30 m ² bvo (studentenhuisvesting)	0,3	0,3	0,3	0,4
Aanleunwoning ³⁾	0,5	0,5	0,5	0,5
Verpleeghuis/ Verzorgingshuis ⁴⁾	0,4	0,4	0,5	0,5

¹⁾ In deze notitie wordt onder het begrip "woning" ook verstaan:

- een eenheid als onderdeel van wooneenheden met gemeenschappelijke voorzieningen zoals toilet, doucheruimte, keuken. Dat kan bijvoorbeeld gelden voor 'studentenhuisen', waarbij een pand als geheel wordt verhuurd aan meerdere studenten;
- een unit als onderdeel van kamerverhuur al dan niet voorzien van alle eigen voorzieningen zoals toilet, doucheruimte, keuken.

²⁾ Bij een **gestapelde woning** is er sprake van meerdere adressen in een woongebouw; bijvoorbeeld bij appartementen. Het betreft doorgaans de niet grondgebonden wooneenheden.

³⁾ Bij een **niet gestapelde woning** is sprake van een wooneenheid per woongebouw. Het betreft doorgaans de grondgebonden wooneenheden. Hieronder vallen bijvoorbeeld ook rijtjeshuizen.

⁴⁾ Zie toelichting op volgende blad

Voor aanleunwoning is de norm aanmerkelijk lager dan de waarde die in het verleden werd gehanteerd (0,7). Dat heeft te maken met het feit dat de doelgroep die voor een aanleunwoning in aanmerking komt, tegenwoordig aan een strengere medische indicatie dient te voldoen, hetgeen in de praktijk wil zeggen dat meer bewoners niet meer de mogelijkheid hebben om zelf auto te rijden. Ze zijn dus doorgaans niet in het bezit van een auto. De norm moet daarop worden aangepast.

De normen zijn inclusief de parkeerruimte voor bezoekers. Hiervoor dient per woning 0,3 parkeerplaats toegankelijk en beschikbaar te zijn. Deze parkeerruimte moet bij voorkeur zodanig gelegen zijn dat deze gemakkelijk door bezoek kan worden gebruikt. Dus niet achter een poort of op een niet voor de hand liggende plek. In de praktijk wordt niet alle beschikbare parkeergelegenheid op eigen terrein als zodanig benut. Op basis van onderzoek worden hiervoor de volgende rekenwaarden aangehouden:

Tabel 2 Rekenwaarden parkeervoorzieningen op eigen terrein

Type voorziening	Rekenwaarde één plaats
Oprit > 4,5 meter, met garage	1
Oprit > 4,5, zonder garage	1
Garage aan huis zonder oprit (of met oprit < 4,5 meter)	0,5
Garage(box), niet aan huis	0,7
Carport	0,85
Tuinparkeerplaats	0,85

- ¹⁾ • Voor een oprit mag pas een parkeerplaats gerekend worden als deze voldoende lang is om een gemiddelde auto te kunnen parkeren. Daarvoor wordt een minimum lengte van 4,5 meter aangehouden.
- Indien er sprake is van een zeer brede of lange inrit (of in geval van een ruim erf) kan de rekenwaarde opgehoogd worden tot een maximum van de norm die bij de betreffende woning hoort. Dit moet per situatie beoordeeld worden.
- Bij aanwezigheid van een garage met oprit blijkt dat veel garages in de praktijk een andere functie krijgen. Voor een garage met voldoende ruime oprit (> 4,5 meter) wordt voor de rekenwaarde uitsluitend de oprit gerekend.
- ²⁾ • Voor een tuinparkeerplaats wordt een lagere norm dan 1 aangehouden omdat de ervaring leert dat in een aantal gevallen na verloop van tijd een gedeelte van de tuinparkeerplaatsen weer worden verwijderd en deze ruimte weer bij de tuin wordt gevoegd. Een afdoende regeling om dit te voorkomen is niet mogelijk.

Toelichting ten aanzien van ouderenhuisvesting

In de praktijk worden vele termen gebruikt voor allerlei vormen van ouderenhuisvesting. De betekenis daarvan verschilt nogal eens. Het is daarom voor de parkeernormering beter uit te gaan van een omschrijving van het type woning en de wijze van gebruik. Dit heeft geleid tot de volgende driedeling:

Zelfstandige woning

Geheel zelfstandige woonruimte voor ouderen, waarbij geen fysieke en/of organisatorische relatie bestaat met een bejaardencentrum of andere zorginstelling. Het zijn woningen met een layout en inrichting die inspeelt op specifieke wensen van ouderen, maar waarin bij een veranderende woningmarkt ook starters of een (klein) gezin gehuisvest kunnen worden. Deze woningen worden tegenwoordig vaak aangeduid als 'bejaardenwoning' of 'seniorenwoning'.

Tot deze groep behoort ook de 'serviceflat'. Dit is doorgaans een luxere vorm van huisvesting, waarbij op particuliere basis de noodzakelijke service wordt geboden. De bewoners van een appartement/-woning betalen naast de huur (koop prijs) een maandelijks bedrag voor de aangeboden service. Het zijn doorgaans ouderen die voor deze woonvorm kiezen. Velen zullen nog over een auto beschikken, maar een tweede auto zal minder voorkomen. Ook bij serviceflats is toekomstig gebruik door anderen dan de aanvankelijke doelgroep niet uit te sluiten.

De normen voor zelfstandige woningen zijn gelijk aan die van gewone woningen (zie tabel 1).

Aanleunwoning

Zelfstandige woonruimte voor ouderen waarbij wel een fysieke en/of organisatorische relatie met een zorginstelling bestaat. Het zijn woningen in de directe nabijheid van (of behorende tot) een bejaardencentrum, waarbij de mogelijkheid bestaat desgewenst gebruik te maken van de diensten van de zorginstelling. Het autobezit zal beperkt zijn. De te realiseren plaatsen zijn vooral bedoeld voor het opvangen van bezoek.

Verpleeg- en verzorgingsplaatsen

Zorgplaatsen waarbij de (bejaarde) bewoners niet meer geheel zelfstandig kunnen wonen en gehele of gedeeltelijke verzorging nodig hebben. Te denken valt dan aan de bewoners van een bejaardenhuis/-verzorgingshuis/verpleeghuis. Hier zijn alleen parkeerplaatsen nodig zijn voor het opvangen van bezoek en personeel.

5 Parkeernormen voor kantoren

In de tabellen van de CROW wordt aparte kencijfers gegeven voor "kantoren met baliefunctie" en voor "kantoren zonder baliefunctie". De kencijfers voor deze twee varianten variëren zeer sterk en sluiten niet aan op situaties zoals deze in Tilburg worden ervaren.

Voor de omzetting van de kengetallen naar normen is uitgegaan van het volgende.

Voor de zones A en B wordt binnen de bandbreedte van de CROW-kengetallen gekozen voor de gemiddelde waarde. Voor de zones C en D is gekozen voor een norm die dicht bij de bovengrens van de bandbreedte ligt. Hiermee wordt tot uitdrukking gebracht dat in de zones A en B een wat sterkere sturing van de mobiliteit gewenst is dan daarbuiten.

In de zones A en B wordt een gemiddelde genomen van waarden voor "kantoren met baliefunctie" en "kantoren zonder baliefunctie". Er wordt dus uitgegaan van een "gemiddelde" baliefunctie en dat is het geval als niet meer dan 10% van de parkeerplaatsen nodig is voor de parkeerbehoefte van het bezoek. Bij een aantoonbare zwaardere baliefunctie is het toegestaan om een daarop afgestemd aantal extra parkeerplaatsen te realiseren, uiteraard in overleg met de gemeente.

Ervan uitgaande dat de baliefunctie in de zones C en D doorgaans beperkt zal zijn, is voor deze gebieden gekozen voor de normering die geldt voor een kantoor zonder baliefunctie.

In de parkeernormen voor kantoren is uitgegaan van een minimumnorm maar gelet op de bedrijfs-specifieke kenmerken kan hier door de initiatiefnemer met ongeveer 20% naar boven worden afgeweken (in de zin van méér parkeerplaatsen). Voor de zones A en B dient de initiatiefnemer aan-nemelijk te maken dat de parkeerbehoefte werkelijk aanwezig zal zijn. Zo kan door middel van vervoersmanagement het autogebruik beperkt worden.

Tabel 2 Parkeernormering kantoren

Normen \ Zone	A Centrum Tilburg	B Oude Stad (excl. centrum), Armhoef, Jeruzalem, Broekhoven Zuid + ruimtelijke knooppunten	C Rest Stad Tilburg	D Berkel-Enschot Udenhout + buitengebied
Minimum parkeernorm (1 parkeerplaats per aantal m ² s bvo)	1:80 (1,25 p.p. per 100 m ² bvo)	1:65 (1,54 p.p. per 100 m ² bvo)	1:60 (1,66 p.p. per 100 m ² bvo)	1:55 (1,82 p.p. per 100 m ² bvo)
Maximum parkeernorm (1 parkeerplaats per aantal m ² s bvo)	1:66 (1,50 p.p. per 100 m ² bvo)	1:54 (1,85 p.p. per 100 m ² bvo)	1:50 (2,0 p.p. per 100 m ² bvo)	1:45 (2,18 p.p. per 100 m ² bvo)
Eigen terrein	Ja	Ja ¹⁾	Ja	Veelal
Gebouwde voorzieningen	Ja	Ja	Evt. ²⁾	Evt. ²⁾

¹⁾ Bij stadsentrees wordt een deel van de voorzieningen geconcentreerd rond de vervoersknoop. Bij bedrijventerreinen bestaat de mogelijkheid om een deel van de voorzieningen te concentreren in het kader van parkmanagement.

²⁾ Eventuele eisen worden gesteld in het kader van beeldkwaliteit.

5 Parkeernormen voor kantoren

In de tabellen van de CROW wordt aparte kencijfers gegeven voor "kantoren met baliefunctie" en voor "kantoren zonder baliefunctie". De kencijfers voor deze twee varianten variëren zeer sterk en sluiten niet aan op situaties zoals deze in Tilburg worden ervaren.

Voor de omzetting van de kengetallen naar normen is uitgegaan van het volgende.

Voor de zones A en B wordt binnen de bandbreedte van de CROW-kengetallen gekozen voor de gemiddelde waarde. Voor de zones C en D is gekozen voor een norm die dicht bij de bovengrens van de bandbreedte ligt. Hiermee wordt tot uitdrukking gebracht dat in de zones A en B een wat sterkere sturing van de mobiliteit gewenst is dan daarbuiten.

In de zones A en B wordt een gemiddelde genomen van waarden voor "kantoren met baliefunctie" en "kantoren zonder baliefunctie". Er wordt dus uitgegaan van een "gemiddelde" baliefunctie en dat is het geval als niet meer dan 10% van de parkeerplaatsen nodig is voor de parkeerbehoefte van het bezoek. Bij een aantoonbare zwaardere baliefunctie is het toegestaan om een daarop afgestemd aantal extra parkeerplaatsen te realiseren, uiteraard in overleg met de gemeente.

Ervan uitgaande dat de baliefunctie in de zones C en D doorgaans beperkt zal zijn, is voor deze gebieden gekozen voor de normering die geldt voor een kantoor zonder baliefunctie.

In de parkeernormen voor kantoren is uitgegaan van een minimumnorm maar gelet op de bedrijfs specifieke kenmerken kan hier door de initiatiefnemer met ongeveer 20% naar boven worden afgeweken (in de zin van meer parkeerplaatsen). Voor de zones A en B dient de initiatiefnemer aan nemelijk te maken dat de parkeerbehoefte werkelijk aanwezig zal zijn. Zo kan door middel van vervoersmanagement het autogebruik beperkt worden.

Tabel 2 Parkeernormering kantoren

Zone Normen	A Centrum Tilburg	B Oude Stad (excl. centrum), Armhoef, Jeruzalem, Broekhoven Zuid + ruimtelijke knooppunten	C Rest Stad Tilburg	D Berkel-Enschot Udenhout + buitengebied
Minimum parkeernorm (1 parkeerplaats per aantal m ² 's bvo)	1:80 (1,25 p.p. per 100 m ² bvo)	1:65 (1,54 p.p. per 100 m ² bvo)	1:60 (1,66 p.p. per 100 m ² bvo)	1:55 (1,82 p.p. per 100 m ² bvo)
Maximum parkeernorm (1 parkeerplaats per aantal m ² 's bvo)	1:66 (1,50 p.p. per 100 m ² bvo)	1:54 (1,85 p.p. per 100 m ² bvo)	1:50 (2,0 p.p. per 100 m ² bvo)	1:45 (2,18 p.p. per 100 m ² bvo)
Eigen terrein	Ja	Ja ¹⁾	Ja	Veelal
Gebouwde voorzieningen	Ja	Ja	Evt. ²⁾	Evt. ²⁾

¹⁾ Bij stadsentrees wordt een deel van de voorzieningen geconcentreerd rond de vervoersknoop. Bij bedrijventerreinen bestaat de mogelijkheid om een deel van de voorzieningen te concentreren in het kader van parkmanagement.

²⁾ Eventuele eisen worden gesteld in het kader van beeldkwaliteit.

6 Parkeernormen voor winkels

Met name voor winkels in het kernwinkelgebied is een eenduidige en consequente bepaling van de parkeernorm gewenst. De kengetallen van het CROW geven voor het kernwinkelgebied een bandbreedte aan van 2,5 tot 3,5 parkeerplaatsen per 100 m² bvo.

Aangezien in het TVVP wordt gekozen voor een situatie waarbij de parkeerbehoefte in principe wordt gefaciliteerd in het centrum zelf, wordt voor het centrum (zone A) als parkeernorm voor de bovengrens van deze bandbreedte gekozen: 3,5 parkeerplaatsen per 100 m² bvo. Dit is inclusief de plaatsruimte voor de arbeidsplaatsen in de winkels. Onder het kernwinkelgebied wordt het centrumgebied verstaan.

Voor de overige winkels en winkelgebieden is gekozen voor het gemiddelde binnen de CROW-bandbreedte.

Tabel 4 Parkeernormering winkels

De parkeernorm betreft het aantal parkeerplaatsen per 100 m² bvo

Zone Gebieden	A Centrum Tilburg	B Oude Stad (excl. centrum), Armhoef, Jeruzalem, Broekhoven Zuid + ruimtelijke knooppunten	C Rest Stad Tilburg	D Berkel-Enschot Udenhout + buitengebied
Kernwinkelgebied Centrum Tilburg	3,5	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Heljhoef, Westermarkt en Wagnerplein	n.v.t.	n.v.t.	3,5	n.v.t.
Ovenge wijkcentra, buurtcentra, dorpscentra + "individuele" winkels buiten winkelgebieden ^{1) 2)} n.v.t.	3,25	3,25	3,75	
Grootschalige (perifere) detailhandel	5,5	5,5	6,5	7,5

¹⁾ Inclusief doe-het-zelfzaak, bouwmarkt, tuincentrum inclusief verkoopruimte buiten

²⁾ Niet zijnde perifere detailhandel

7 Parkeernormen voor overige bedrijven

Voor de groep "overige bedrijven" is gekozen voor het gemiddelde binnen de CROW-bandbreedte.

In onderstaande tabel is, in aansluiting op de CROW aanpak, de normering gebaseerd op de arbeidsintensiteit en de bezoekersintensiteit van het bedrijf.

Tabel 5 Parkeernormering "Overige bedrijven"

De parkeernorm betreft het aantal parkeerplaatsen per 100 m² bvo

Zone Karakter van de onderneming	Voorbeeld	A Centrum Tilburg	B Oude Stad (excl. centrum), Armhoef, Jeruzalem, Broekhoven Zuid + ruimtelijke knooppunten	C Rest Stad Tilburg	D Berkel-Enschot Udenhout + buitengebied
Arbeidsextensief en bezoekersextensief	Loods, opslag, groothandel, transportbedrijf	0,25	0,35	0,65	0,65
Arbeidsintensief en bezoekersextensief	Industrie, garage- bedrijf, laboratorium, werkplaats, transportbedrijf	0,95	1,35	2	2
Arbeidsextensief en bezoekersintensief	Showroom	0,5	0,7	1,1	1,3
Bedrijfsverzamel- gebouw		1,25	1,25	1,25	1,25

8 Parkeernormen voor onderwijsvoorzieningen

Voor de functies onderwijs is wisselend gekozen voor een waarde binnen de bandbreedte. Het komt er in grote lijnen op neer dat bij de zones A en B voor de ondergrens gekozen is en bij de zones voor C en D voor de bovengrens.

Tabel 6 Parkeernormering bij onderwijsvoorzieningen

Zone		A Centrum Tilburg	B Oude Stad (excl.centrum), Armhoef, Jeruzalem, Broekhoven Zuid +ruimtelijke knooppunten	C Rest Stad Tilburg	D Berkel-Enschot Udenhout + buitengebied
Soort school					
Wetenschappelijk en hoger onderwijs	per collegezaal = ca. 150 zitplaatsen	20	20	20	20
MBO (ROC)	per leslokaal = ca. 30 personen	6	6	6	6
	per leslokaal = ca. 30 zitplaatsen	5 à 7	5 à 7	5 à 7	5 à 7
Vorbereidend beroepsonderwijs (VWO, HAVO, Vbo)	per leslokaal	0,75	0,75	1	1
Avondonderwijs	per student	0,75	0,75	1	1
Basisonderwijs	per leslokaal excl. halen en brengen	0,5	0,5	1	1
Creche/peuterspeelzaal /kinderdag-verblijf	per arbeidsplaats excl. halen en brengen	0,6	0,6	0,8	0,8

¹⁾ Het autogebruik bij MBO onderwijs is sterk afhankelijk van de studierichting. Daarom moet volstaan worden met het geven van een bandbreedte.

²⁾ In de kengetallen van het CROW wordt bij basisscholen alleen rekening gehouden met de parkeerbehoefte door het personeel van de school. Er is geen kengetal gegeven voor het halen en brengen van kinderen, te onderscheiden in "direct in- en uitstappen" (dat speelt voor de wat oudere kinderen) en het kortstondig parkeren (10 à 20 minuten) voor de lagere groepen. Deze jongere kinderen worden vaak door de ouders naar de klas gebracht.

De parkeernorm bij nieuwbouw of uitbreiding van basisscholen bestaat dus uit twee componenten:

- 0,5 à 1 parkeerplaats per klaslokaal t.b.v. personeel. 0,5 voor zone A en B en 1 voor de zones C en D.
  - een norm voor het aantal parkeerplaatsen nodig voor het wegbrengen en halen van kinderen.
- Uit onderzoek in de Reeshof is gebleken dat daarvoor ongeveer 3 plaatsen per lokaal nodig zijn, onder te verdelen in:

- kort parkeren: 50 % van 3 = 1,5 parkeerplaats per klaslokaal. Hiervoor dient in elk geval adequate parkeercapaciteit aanwezig te zijn;
- alleen stoppen: 50 % van 3 = 1,5 "parkeerplaats" per klaslokaal. Hiervoor kan eventueel een andere voorziening dan een reguliere parkeerplaats in aanmerking komen.

Met bovenstaande redenering is een globale indruk te krijgen van het benodigde aantal parkeerplaatsen en in-/uitstapplaatsen. In de CROW publicatie is een rekenmethode beschreven waarmee het aantal parkeerplaatsen bij basisscholen en kinderdagverblijven berekend kan worden.

Kinderdagverblijven / peuterspeelzalen

Bij kinderdagverblijven is kenmerkend dat zowat alle kinderen met de auto worden gebracht en gehaald. Ouders parkeren gemiddeld 15 minuten (geschat). Er is echter ook sprake van een zekere spreiding, niet iedereen brengt of haalt zijn kind op dezelfde tijd.

Voor het parkeren door personeel wordt een norm van 0,5 tot 1 per arbeidsplaats gehanteerd. Deze waarde is in bovenstaande tabel opgenomen.

Voor halen en brengen van de kinderen moet globaal worden gerekend op 1 parkeerplaats per 4 kindplaatsen. Dat komt neer op 4 à 5 parkeerplaatsen per groep van 15 à 20 kinderen.

Daar waar kinderdagverblijven geïntegreerd worden in grotere complexen (brede scholen) dient de parkeerbehoefte meegenomen te worden in het totale pakket en zal vaker sprake zijn van dubbelgebruik van parkeerplaatsen. Verwezen wordt naar de rekenmethode die is opgenomen in de CROW publicatie.

9 Overigen parkeerfuncties

Voor de 'overige parkeernormen' is in de meeste gevallen gekozen voor het gemiddelde binnen de CROW-bandbreedte.

Tabel 7 Overige parkeernormen

		A	B	C	D
		Centrum Tilburg	Oude Stad (excl. centrum), Armhoef, Jeruzalem, Broekhoven Zuid + ruimtelijke knooppunten	Rest Stad Tilburg	Berkel-Enschot Udenhout + buitengebied
Cafe/bar/discotheek/ cafetaria	per 100 m ² bvo	5	5	6	6
Restaurant	per 100 m ² bvo	9	9	11	11
Museum/bibliotheek	per 100 m ² bvo	0,4	0,6	0,90	0,90
Bioscoop/theater/ schouwburg	per zitplaats	0,15	0,15	0,25	0,25
Sporthal (binnen)	per 100 m ² bvo	1,75	2	2,25	2,25
Sportveld (buiten)	per ha. netto terrein	n.v.t.	20	20	20
Sportschool ¹⁾	per 100 m ² bvo	3	3	4	4
Dansstudio	per 100 m ² bvo	2,5	2,5	3,5	3,5
Tennisbanen	per baan	n.v.t.	2,5	2,5	2,5
Golfbaan	per hole	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	7
Bowlingbaan/biljartzaal	per baan/tafel	2	2	2	2
Evenementenhal, beursgebouw/ congresgebouw	per 100 m ² bvo	3,5	5	6	6
Zwembad	per 100 m ² opp. basin	8	9	10	10
Overdekte speeltuin/ hal	per 100 m ² bvo	n.v.t.	3 à 12	3 à 12	3 à 12
Manege	per box	n.v.t.	n.v.t.	0,4	0,4
Cultureel centrum/ Wijkgebouw	per 100 m ² bvo	2	2	2	3
Ziekenhuis	per bed	n.v.t.	n.v.t.	1,7	1,7
Arts/maatschap/ kruisgebouw/ therapeut	per behandelkamer	1,75 met min. 3 per praktijk	1,75 met min. 3 per praktijk	1,75 met min. 3 per praktijk	1,75 met min. 3 per praktijk

¹⁾ Voor de functie 'sportschool' wordt de bovengrens binnen de CROW-bandbreedte aangehouden.
De Tilburgse praktijk leert dat dit een realistische normering is.

Zonering parkeernormering

